

9. SINIF

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

TAM İZLEME KİTABI

21. HAFTA

ANLAMIN YAPI TAŞLARI

ŞİİR BİLGİSİ - ŞİİR BİLGİSİ - ŞİİR BİLGİSİ
ÖLÇÜ/VEZİN - ÖLÇÜ/VEZİN - ÖLÇÜ/VEZİN

Adı :

Numara :

Doğru :

Yanlış :

Soyadı :

Sınıf :

Net :

ÖĞRENCİ NO

0	0	0	0	0	0
1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9

YANITLAR

01	A	B	C	D	E
02	A	B	C	D	E
03	A	B	C	D	E
04	A	B	C	D	E
05	A	B	C	D	E
06	A	B	C	D	E
07	A	B	C	D	E
08	A	B	C	D	E
09	A	B	C	D	E
10	A	B	C	D	E
11	A	B	C	D	E
12	A	B	C	D	E
13	A	B	C	D	E
14	A	B	C	D	E
15	A	B	C	D	E
16	A	B	C	D	E
17	A	B	C	D	E
18	A	B	C	D	E
19	A	B	C	D	E
20	A	B	C	D	E
21	A	B	C	D	E
22	A	B	C	D	E
23	A	B	C	D	E
24	A	B	C	D	E
25	A	B	C	D	E
26	A	B	C	D	E
27	A	B	C	D	E
28	A	B	C	D	E
29	A	B	C	D	E
30	A	B	C	D	E

Adı :

Soyadı :

Tam Okul uygulamasını kullanarak optik formları okutabilir, sonuçlarınızı değerlendirebilir ve video çözümlerine ulaşabilirsiniz.

Aynı zamanda **Eğitim Vadisi Mobil** uygulamasını indirerek de video çözümlerine ulaşabilirsiniz.

Uygulamalarımızı **Google Play** veya **App Store**'dan indirebilirsiniz.

Etkinlik

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4+3 duraklı					X				X	
3+4 duraklı			X							
4+4 duraklı		X				X				
4+4+3 duraklı	X							X		
6+5 duraklı				X			X			
7+7 duraklı										X
7'li hece ölçüsü	X		X		X				X	
8'li hece ölçüsü		X				X				
11'li hece ölçüsü				X			X	X		
14'li hece ölçüsü										X

Aşağıda numaralanmış dördlüklerin duraklarını ve ölçülerini üsteki tabloda "X" ile işaretleyiniz.

1. Var mı beni içinizde tanıyan
Yaşanmadan çözülmeyen sır benim
Kalmasa da şöhretimi duymayan
Kimliğimi tarif etmek zor benim

2. Dağlar ile taşlar ile
Çağırayım Mevlâ'm seni
Seherlerde kuşlar ile
Çağırayım Mevlâ'm seni

3. Uzaktır seçilmiyor
Gönüldür geçilmiyor
Gönül bir top ibrişim
Dolaşmış açılmıyor

4. Benden selam olsun Bolu Beyi'ne
Çıkıp şu dağlara yaslanmalıdır
Ok gıcirtısından kalkan sesinden
Dağlar seda verip seslenmelidir

5. Bazlamayla gözleme
İşimiz yol gözleme
Ey gönül o yâr gelmez
Hiç boşuna gözleme

6. Be çağlayıp akan ırmak,
Vaktli vaksız akmak olmaz.
Lekeliktir be gaziler,
İl üstüne düşmek olmaz.

7. Benden selâm eylen şol nazlı yâra
Her beni gördükçe gülüp durmasın
Aldırdım aklımı oldum divane
Aklımı başımdan alıp durmasın

8. Yürüyordum: Ağlıyordu ırmaklar;
Yürüyordum: Düşüyordu yapraklar;
Yürüyordum: Sararmıştı yaylalar;
Yürüyordum: Ekilmişti tarlalar.

9. Koyunum var karaman
Gaybolursa araman
Ben bir reçber kızımı
Şehirliye yaraman

10. İnsan bu, su misali, kıvrım kıvrım akar ya;
Bir yanda akan benim, öbür yanda Sakarya
Su iner yokuşlardan, hep basamak basamak;
Benimse alın yazım, yokuşlarda susamak.

1. Şiirlerdeki dizelerin, hecelerın uzunluk ve kısalık durumlarına göre hazırlanmış aruz kalıplarına, ses ahengi bakımından uymasını esas alan ölçüye "aruz ölçüsü (vezni)" denir. Aruz vezniyle yazılmış bir şiirin dizelerinde hece sayısı bakımından denklik aranmaz. Dize içinde hecelerın açıklık-kapalılık (kısalık-uzunluk) gibi ses değeri bakımından denk olması gerekir. Aruz, Arap edebiyatına ait bir ölçüdür. (Fars, İnan) edebiyatına, onlardan da Türklerin İslamiyet'i kabul etmesinden sonra Türk edebiyatına geçmiştir. Türk edebiyatında aruz ölçüsüyle yazılan ilk yapıt, Yusuf Has Hacib'in *Kutadgu Bilig (Mutluluk Veren Bilgi)* adlı eseridir.

Bu parçadan aruz ölçüsüyle ilgili

- Türk edebiyatına yabancı edebiyatlardan geçmiştir.
- Ses uyumu sağlamak amacıyla kullanılmıştır.
- Türkçenin sözcük yapısına uygun değildir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
 D) I ve II E) II ve III

2. Şiirlerin dizelerindeki hece sayısının eşitliğine hece ölçüsü denir. Hece ölçüsünde dizelerdeki hece sayısı eşitliği esas alındığı için buna halk ozanları tarafından ---- denmiştir. Türkçenin yabancı etkilerden uzak olduğu ilk dönemde hece ölçüsü oldukça rağbet görmüştür.

Bu açıklamada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) kavuştak B) lebedğmez C) bağlama
 D) cönk E) parmak hesabı

3. Aruz ölçüsüyle yazılmış bir şiirdeki ölçüyü belirleyebilmek için şiiri oluşturan hecelerın (.) veya (-) işaretiyle gösterilmesine ve kalıplarının bulunmasına ---- denir.

Bu tanımda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) takti B) imale C) mazmun
 D) zihaf E) med

4. Her ölçü, bağlı olduğu dilin yapısından doğar. Hece ölçüsü, Türk dilinin bir ürünüdür ve doğal olarak Türkçenin dil yapısına en uygun ölçüdür. Türklere aittir. Türk halk edebiyatının millî ölçüsü, hece ölçüsüdür. Türkler İslamiyet sonrasında aruzla tanışana kadar hep bu millî ölçüyü kullanmışlardır. Türkler Anadolu'ya geçerken edebiyatlarını dolayısıyla da hece ölçüsünü de bu topraklara taşımışlardır. Özellikle halk edebiyatında ozanlar ve tasavvuf edebiyatındaki büyük sanatçılar, hece vezniyle eserler vermişlerdir. Tanzimat Dönemi'nde ise hece vezni kent kültürüne de girmeye başlamıştır. Özellikle Namık Kemal, Ziya Paşa gibi sanatçılar bu ölçüyü sıcak bakmışlar ancak şiirlerinin büyük çoğunluğunu divan edebiyatından alışkın oldukları aruz ölçüsüyle yazmışlardır.

Bu parçadan hece ölçüsüyle ilgili

- Türk dilinin gramer özellikleriyle uyumludur.
- İslamiyet öncesi Türk edebiyatında kullanılmaya başlanmıştır.
- Tanzimat Dönemi'nde Namık Kemal, Ziya Paşa gibi sanatçılar aruzu bırakıp heceyle şiir yazmaya başlamışlardır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
 D) I ve II E) II ve III

5. **Hece ölçüsüyle ilgili aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?**

- A) Hece ölçüsünde temel unsur, bir şiirde ilk dize kaç heceden oluşmuşsa sonraki dize ya da dizelerin de aynı sayıdaki heceden oluşmasıdır.
- B) Hece ölçüsünde heceler uzun ve kısa hece olarak ayrılmış, heceler buna göre bölümlenmiştir.
- C) Hece ölçüsünün ilk örneklerine İslamiyet öncesi Türk edebiyatında yer verilmiştir.
- D) Türk şiirinde hecenin en çok 7'li, 8'li ve 11'li kalıpları kullanılmıştır.
- E) Hece ölçüsünde "hece sayısı" ve "durak" olmak üzere iki temel özellik vardır.

6. 1911'de Yeni Lisan dergisi etrafında toplanan
I
Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem gibi
II
Millî Edebiyatçılar hem dilde sadeleşmeyi hem de şiirde
hece veznini savunmuşlardır. Millî Edebiyat Dönemi'nde
Ziya Gökalp'in davetine uyan Beş Hececiler de şiirlerini
III
hece vezniyle yazmışlar ve bu ölçüyü geliştirmişlerdir.
Cumhuriyet Dönemi'nde artık aruz ölçüsü etkisini
IV
tamamen yitirmiş ve şairler şiirlerini hece ve serbest
V
ölçüyle yazmışlardır.

Bu parçada numaralanmış bölümlerin hangisinde bilgi yanışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

7. (I) Durak, şiirde vurgunun bir sonucudur; şiirin tümünde bir iç ahenk sağlar. (II) Durak, sözcüğü bölmez; şiir okunurken okuyucunun nefes almasını sağlar. (III) Durak, halk şiirinde eğitilmiş şairler tarafından kullanılır; anonim şiirlerde durak olmaz. (IV) Hece ölçüsüyle yazılmış şiirlerde şiirin her dizesinde farklı durakların olması o şiirin duraksız olduğu anlamına gelir. (V) Bir şiirde ölçü aynı kalmak şartıyla duraklar değişebilir yani bir şiirde farklı duraklar kullanılabilir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bilgi yanışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

8. I
Bir düşünsen yarıyı geçti ömrüm
Gençlik böyledir işte gelir gider;
Ve kırılır sonra kolun kanadın;
Koşarsın pencereden pencereye
II
Yağız atlar kişnedi, meşin kırbaç şakladı
Bir dakika araba yerinde durakladı
Neden sonra sarsıldı altımda demir yaylar,
Gözlerimin önünden geçti kervansaraylar.

Numaralanmış dörtlükler karşılaştırıldığında aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) I. dörtlük 4+4+3 duraklı, II. dörtlük 7+7 duraklıdır.
B) Her iki dörtlük de 4+4+3 duraklıdır.
C) I. dörtlük 12'li, II. dörtlük 14'lü hece ölçüsüyle yazılmıştır.
 D) I. dörtlük 11'li, II. dörtlük 14'lü hece ölçüsüyle yazılmıştır.
E) Her iki dörtlük de duraksızdır.

9. Çanakkale derler yokken hesapta,
Mahşerin dünyada kurulduğu yer,
Çanakkale derler topraktan kapta,
Şehitlik şerbeti verildiği yer.

Bu dörtlükle ilgili

- I. 11'li hece ölçüsüyle söylenmiştir.
II. 4+4+3 duraklıdır.
III. 6+5 duraklıdır.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
 D) I ve III E) II ve III

10. Bu vatan toprağın kara bağrında

Sıradağlar gibi duranlarındır

Bir tarih boyunca onun uğrunda

Kendini tarihe verenlerindir

Aşağıdakilerin hangisinde durak ve ölçü bu dörtlükteki ile aynıdır?

A) Deli gönül ne gezersin

Geze geze yorulman mı

Ne kazandın bu sevdadan

Vazgeç disem darılman mı

B) Sanma bir gün geçer bu karanlıklar

Gecenin ardında yine gece var

Çocuklar hıçkırır, anneler ağlar

Yaşlı gözlerinle kal anneciğim

C) Ne hasta bekler sabahı,

Ne taze ölüyü mezar.

Ne de şeytan, bir günahı,

Seni beklediğim kadar.

D) Mor dağlara, karargâhlar kurulur;

Eteğinde bölük bölük durulur...

On dakika istirahat verilir;

Tüfekleri çatır çatmaz ordayım!..

E) Eğer benim ile gitmek dilersen

Eğlen güzel yaz olsun da gidelim

Bizim iller kıraçlıdır açılmaz

Yollar çamur kurusun da gidelim

11. Bu şehir-i Stanbül ki bî misl ü bahâdır

Bir sengine yek-pâre Acem mülkü fedâdır

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Serbest ölçüyle yazılmıştır.

B) 12'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

C) Aruz ölçüsüyle yazılmıştır.

D) 6+6 duraklıdır.

E) 14'lü hece ölçüsüyle yazılmıştır

12. Serbest ölçüyle yazılan şiirler, dizelerinin oluşturulmasında herhangi bir ölçü birimi kullanılmayan şiirlerdir. Serbest ölçüyle yazılan şiirlerde aruz ölçüsü veya hece ölçüsü kullanılmaz. Dizeler serbest tarzda oluşturulur. Serbest şiirler; ölçüsüz ve uyaksız olabilir, ölçüsüz ancak uyaklı olabilir. Nazım birimi (dörtlük, beyit, bölüm vb.) bakımından serbest olabilir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi serbest ölçüyle yazılmıştır?

A) Başka sanat bilmeyiz karşımızda dururken

Söylenmemiş bir masal gibi Anadolu'muz

Arkadaş, biz bu yolda türküler tuttururken

Sana uğurlar olsun ayrılıyor yolumuz

B) Orda bir köy var uzakta

O köy bizim köyümüzdür

Gezmesek de tozmasak da

O köy bizim köyümüzdür

C) Geceler çekmeyin benimçin hüzün,

Gelin siz, ruhumu tenimden süzün;

Bırakın nâşımı yerde gündüzün,

Gölgemi alın da kaçın geceler!

D) Artık benim için ne ekmek, ne su

Sağımda, solumda vehim ordusu.

Ve hep onu, bulamamak korkusu

Soyundum yeniden büyük melale.

E) Ne kadınlar sevdim zaten yoktular

Yağmur giyerlerdi sonbaharla bir

Azıcık okşasam sanki çocuktular

Bıraksam korkudan gözleri sislenir.

13. Aşağıdan akar gelir gemiler
Yel vurdukça inil inil iniler
Vefasızlar ayda bir dost yeniler
- Güzel olsa esmer olsa elverir
Kadir Mevla'm ihsan eder yel verir
- Yaz gelince badem açar çiçeği
Ağalar takınır hançer bıçağı
Böyle m'olur bu yerlerin gökçeği

Güzel olsa esmer olsa elverir
Kadir Mevla'm ihsan eder yel verir

Bu metinle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kavuştaklar (tekrarlanan bölümler), 4+4+3 duraklıdır.
B) I. bent, 4+4+3 duraklıdır.
C) I. bent, 11'li hece ölçüsüyle söylenmiştir.
D) Kavuştaklar (tekrarlanan bölümler), 11'li hece ölçüsüyle söylenmiştir.
E) II. bent, 6+5 duraklıdır.

14. I. İslamiyet öncesi Türk edebiyatında ve halk edebiyatında çok fazla kullanılan ölçüdür.
II. İslamiyet'in kabulünden sonraki Türk edebiyatının bir kolu olan divan edebiyatının asıl ölçüsüdür.
III. Günümüz çağdaş Türk şiirinin ölçüsüdür.

Numaralanmış cümlelerde sözü edilen ölçüler aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

	I	II	III
A)	Aruz ölçüsü	- hece ölçüsü	- serbest ölçü
B)	Aruz ölçüsü	- serbest ölçü	- hece ölçüsü
C)	Hece ölçüsü	- serbest ölçü	- aruz ölçüsü
D)	Hece ölçüsü	- aruz ölçüsü	- serbest ölçü
E)	Serbest ölçü	- aruz ölçüsü	- hece ölçüsü

15. I. A benim bahtı yârim
Gönülde tahtı yârim
Yüzünde göz izi var
Sana kim baktı yârim
- II. Dere boyu saz olur
Gül açılır yaz olur
Ben yârime gül demem
Gülün ömrü az olur.
- III. Ben yürürem yâne yane
Aşk boyadı beni kane
Ne âkilem ne divane
Gel gör beni aşk neyledi
- IV. İncecikten bir kar yağar
Tozar Elif Elif diye
Deli gönül abdal olmuş
Gezer Elif Elif diye
- V. Yalancı dünyaya konup göçenler
Ne söylerler ne bir haber verirler
Üzerinde türlü otlar bitenler
Ne söylerler ne bir haber verirler

Numaralanmış dörtlüklerden hangilerinin durakları ve ölçüleri aynıdır?

- A) I ve II
B) I ve V
C) III ve IV
D) II ve IV
E) IV ve V

16. Yay yine gerilmeye, fırlayacak yine ok;
Yine vatanımızın yeryüzünde eşi yok;
Bu dizelerin ölçüsü aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Serbest ölçü
B) 12'li hece ölçüsü
C) Aruz ölçüsü
D) 16'lı hece ölçüsü
E) 14'lü hece ölçüsü

Cevap Anahtarı

- 1 D. 2 E. 3 A. 4 D. 5 B. 6 A. 7 C. 8 D. 9 D. 10 B.
11 C. 12 E. 13 E. 14 D. 15 C. 16 E.

Yazılı Sınav

1. Aşağıdaki boşlukları uygun sözcüklerle doldurunuz.

- Türk edebiyatında **aruz** ve **hece** olmak üzere iki ölçü kullanılmıştır, son dönemlerde bunlara **serbest** ölçü de eklenmiştir.
- Hece ölçüsüyle yazılan şiirlerde ahengi artırmak amacıyla mısralar belli yerlerinden ayrılır, bu ayırım yerlerine **durak** denir.
- Aruz** ölçüsü, hecelerin kısalığı ve uzunluğu sırasına göre düzenlenmiş kalıplardan kurulu şiir ölçüsüdür.
- Aruz ölçüsünde hecelerin değerlerini belirleme işlemine **takti** denir.
- Aruz kalıbına uydurmak için kısa heceyi uzun okumaya **imale** denir.
- Uzun hecenin ölçü gereği bir buçuk hece değerinde okunmasına **med** denir.

2. Aşağıdaki yargılar doğru ise yanına "D", yanlış ise "Y" yazınız.

Hece ölçüsü, şiiri oluşturan dizelerdeki hece sayılarının eşit olması kuralına dayanır. **D**

Duraklarda sözcükler ortalarından bölünebilir. **Y**

Aruz ölçüsüne uydurmak için bir sözcüğün sonundaki ünsüz, ünlüyle başlayan sonraki sözcüğün başında okunabilir; bu ses olayına ulama denir. **D**

Türk edebiyatında hecenin 7'li, 8'li, 11'li kalıpları en çok kullanılan kalıplardır. **D**

Aruz ölçüsünde uzun ünlü ile biten heceler açık hece kabul edilir ve nokta (.) işareti ile gösterilir. **Y**

Zihaf (kısmı), ölçü gereği Arapça ve Farsçadaki uzun hecenin kısa okunmasıdır. **D**

3. Aşağıdaki dizeleri karşılarında verilen durak ve ölçülerle eşleştiriniz.

1) Boynu yeşil gövel ördek

2) Niçin kondun a bülbül

3) Şu karşı yaylada göç katar katar

4) Bir güzelin âşığıym erenler

5) Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında

6) Ben sevdim eller aldı

5 **A** 7+7 duraklı 14'li hece ölçüsü

3 **B** 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü

6 **C** 3+4 duraklı 7'li hece ölçüsü

2 **D** 4+3 duraklı 7'li hece ölçüsü

1 **E** 4+4 duraklı 8'li hece ölçüsü

4 **F** 4+4+3 duraklı 11'li hece ölçüsü

TAK
diye
anla,

TAK
TİK

TİK
diye
çöz,

— ■■■ —
ÖDEV FORMATINDA
32 FASİKÜL

— ■■■ —
YAZILIYA HAZIRLIK
SORULARI

— ■■■ —
DETAYLI ÖLÇMEYE UYGUN,
HÜCRELENDİRİLMİŞ,
PEKİŞTİRİCİ,
AÇIK UÇLU VE ÇOKTAN
SEÇMELİ SORULAR

— ↻ —
TAM OKUL
DESTEKLİ

— ■■■ —
TAM OKUL İLE DETAYLI
GERİ BİLDİRİM KARNESİ